

Juhlavuosi 2017 oli Kainuun liiton supervuosi – mitä jäi käteen?

Kainuun liiton vuosi 2017 on ollut mittavien haasteiden ja tehtävien täyttämä. Jos pitää nostaa esiin kolme merkittävintä ja näkyvintä työskarkaa, ne ovat olleet Suomi100 Kainuussa -juhlavuosi, maakuntaohjelman valmistelu sekä maakuntauudistustyö. Tässä blogissa tiivistän, millaista perustaa nämä ja monet muut saavutukset luovat myös vuoden 2018 työllemme.

Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlien maakunnalliset järjestelyt ja paikallisten toimijoiden tukeminen oli erityishaaste, jossa onnistuimme erinomaisesti. Kainuussa toteutui juhlavuodelle asetettu tavoite, että jokaisessa Kainuun kunnassa juhlitaan. Kainuuseen haettiin yli 180 Suomi 100 -tunnusta. Tapahtumia on järjestetty uskomaton määrä, reilusti yli 300. Alueellista valtionapua hankkeille myönnettiin 100 000 euroa.

Kuten olen toistanut moneen kertaan: ”Kainuussa otettiin juhlavuodesta kaikki irti!” Eikä tässä kaikki: onnistuneet järjestelyt loivat uutta yhteishenkeä, kasvattivat sosiaalista pääomaamme. Mieleeni ovat myös jääneet lukuisat kirjahankkeet, joihin on dokumentoitu maakuntamme merkkihenkilöiden ja tapahtumien merkitys maamme historiassa. Tämä luo todella vahvan pohjan Kainuun nostamisella esiin omaleimaisena alueena, jolla on vahva historia ja kulttuuriperintö.

Maakuntauudistuksen valmisteluun Kainuu on lähtenyt vuosien 2005–2012 hallintokokeilun ansiosta edelläkävijänä. Kainuun sotella erityisesti on ollut muihin maakuntiin (Etelä-Karjalaa ehkä lukuun ottamatta) nähden erityinen rooli: Kainuussa sosiaali- ja terveydenhuollon, ympäristöterveyden sekä tukipalvelujen tehtävät ovat samalla järjestäjällä ja tuottajalla. Kuten koko maassa, myös Kainuussa maakunnan liitoilla on keskeinen kokoava rooli maakuntauudistuksen valmistelussa ja esivalmistelun rahoituksen koordinoinnissa. Maamme ensimmäinen maakunnallinen nuorisovaltuusto, MaNu, jatko toimintaansa ollen näin yhtenä esimerkkinä toimintamalleja tuleville maakunnille haettaessa. Reippaat manulaiset nostivat esiin nuoriin ja nuorten tulevaisuuteen vaikuttavia asioita pitkin vuotta ja toivat nuorten näkökulmaa mukaan uuteen maakuntaohjelmaan. Kainuun liiton keskeiset luottamus- ja virkamiehet ovat vahvasti mukana niin kansallisessa kuin maakunnallisessa uudistuksen valmistelussa.

Maakunta- ja sote-uudistuksen lainsäädännön valmisteluun kesällä 2017 otettu vuoden lisäaika ei merkinnyt aikalisää, vaan uudistuksen valmistelu jatkui edelleen ilman juridista perustaa niin sanottuna esivalmisteluna kuten tähänkin saakka. Muutos synnytti toki monenlaista kiehuntaa muun muassa Helsingin pormestarin nostattaman ”maakuntauudistusvastarinnan” myötä, ja ratkaisu oli löydettävä myös sote-palvelujen valinnanvapauden määrittelyyn. Uskallan joka tapauksessa luottaa maan hallituksen vilpittömään tarkoitukseen saada maan historian laajin hallinto- ja palvelu-uudistus maaliin. Siihen ainakin viittaavat hallituksen viimeisimmät linjaukset joulun alla. Meillä Kainuussa ei ainakaan ole tarvetta epäröidä vaan edetä entistä määrätietoisemmin.

Maakuntauudistus on suuri mahdollisuus vahvistaa alueellista kehittämistä: uusien maakuntien toinen suuri tehtäväalue muodostuu, kun nykyisin erillään toimivat **elinvoimatehtävät kootaan yhteen**. Kyse ei ole vain sinällään erittäin tärkeiden rahoitusinstrumenttien kokoamisesta, vaan myös laajemmasta osaamisesta ja maakunnan omaan tahdonmuodostukseen perustuvasta strategisesta kehittämisestä. Kainuun liiton päättäjät ovat vuonna 2017 korostaneet entistä enemmän tavoitteellisuutta, ”kunnianhimon tason korottamista” Kainuun kehittämisessä. Kun kiitos valtion toimenpiteiden Terrafamen kaivoksen toiminta ajettu onnistuneet ylös, kärkihankkeeksi Kainuun liiton elinkeinosektorilla on noussut Paltamon biojalostamo, KaiCell Fibers –hanke. Eikä kyse ole vain yksittäisestä hankkeesta, vaan Kainuussa on myös lukuisia muita hankkeita metsäbiotalouden alalla. St1 on käynnistänyt bioetanoliuotannon Kajaanissa, ja Kuhmossa on käynnistynyt CLT-levyjen ja jatkojalostettujen rakennuselementtien tuotanto (CrossLam ja Elementti-Sampo).

Alueiden Eurooppa merkitsee maakunnille ja kaupunkiseuduille mahdollisuutta kehittää alueitaan yhteistyöllä ja toisaalta hyödyntäen globaaleja markkinoita. **Kainuun kansainvälistymisessä** vuonna 2017 keskeinen rooli oli Barentsin alueyhteistyön puheenjohtajuudella. Kaksivuotinen pj-kausi alkoi Oulussa 2015 päättyi lokakuussa 2017 Arkangelissa, jossa ulkoministerikokouksen yhteydessä kapula siirtyi meiltä Norjan Finnmarkille. Tässä kuten Suomi100 vuodessa merkityksellistä on paitsi välittömät tulokset, ne mahdollisuudet, jotka avautuvat pidemmällä aikavälillä. On selvästi nähtävissä, että pohjoisilla alueilla niin Suomessa kuin naapurimaissamme on valtavat kehitysmahdollisuudet tulevaisuudessa rikkaiden luonnonvarojen, pohjoisen kulttuurin, matkailupotentiaalin ja logistisen aseman parantumisen vuoksi. Suomen jäämeren yhteyden ja huippunopean datakaapelin suunnittelu Koillisväylälle, kiinalaisten lisääntynyt aktiivisuus kehittää liikenneyhteyksiä Venäjällä ovat lisänneet toiveikkuutta merkittävistä kehitysaskelista. Myönteinen kehitys vaatii kuitenkin tiivistä yhteistyötä niin alue- kuin valtioiden tasolla, yhteistyötä, jota kansainväliset jännitteet eivät saa heikentää.

Aluekehitysviranomaisena Kainuun liitolla on lakisääteinen rooli valmistella ja hyväksyä maakuntavaltuustossa maakuntaohjelma ja -suunnitelma. Tämä **Kainuu-ohjelman** nimellä kulkeva strategiapaketti valmisteltiin laajassa kumppanuudessa vuoden 2017 aikana maakuntahallituksen poliittisessa ohjauksessa. Ohjelmat tehtiin tietoisena tulevasta maakuntauudistuksesta, sillä ne ovat lähtökohtana myös uuden maakunnan käynnistämisvaiheessa. Maakuntapäätäjien tahdon mukaisesti maakuntaohjelmaa kiteytetään ja tiivistetään vielä ”Kainuun kasvuohtelmana” julkaistavaan viestinnälliseen muotoon. Kuitenkin voi jo todeta, että valmisteluprosessi on tuottanut lisäarvoa, mikä näkyy kehityskuvan ja erityisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien terävämpänä tunnistamisena ja tavoitteiden terävöitymisinä.

Kainuun liiton EU-rakennerahaston välittävän viranomaisen rooli on keskeinen osa maakuntaohjelman toimeenpanoa. Vuonna 2017 on yli 3 milj. euroa EAKR-rahoitusta käytettävissä alueemme kehitystä tukeviin, vaikuttaviin hankkeisiin. Vuonna 2017 käynnistyi useita hankkeita, esim. Sotkamon kunnan ja Kajaanin kv-matkailun kehittämishanke, joka on tuonut jo ensimmäisenä vuonna satoja ulkomaisia matkanjärjestäjiä Vuokatti-Kajaani akselille. Lisäksi Kainuun liitto on tukenut Suomi100-hankkeita 100 000 eurolla, alueellisia innovaatioita ja kokeiluja (AIKO) noin 200 000 eurolla sekä useita Kainuussa toteutettuja av-tuotantoja tulevaisuusrahastosta.

Aluesuunnitteluviranomaisena Kainuun liitto vastaa maakuntakaavasta, liikennejärjestelmäsuunnittelusta ja muista alueiden käyttöön liittyvistä tehtävistä. Kuten maakuntaohjelma myös maakuntakaava on maakunnan ylimpien päättäjien eli maakuntavaltuuston hyväksyttävä asiakirja. Vuonna 2017 Kainuun liitossa valmisteltiin voimassa olevan **maakuntakaavan kokonaisuudistusta**. Tämä tarkoittaa sitä, että lakisääteisten valmisteluelvoitteiden vuoksi työmäärä on Kainuun liitossa ollut suuri. Maakuntaohjelman ja maakuntauudistuksen valmistelu ja kentältä tullut palaute nostivat **saavutettavuutta** koskevat ongelmat ja tavoitteet erityisen vahvasti esille – Pohjois-Suomen logistiikkastrategia hyväksyttiin, Kajaanin lentoaseman kehittämissuunnitelma syntyi ja Kainuun oma liikennejärjestelmän suunnitelmatyö aloitettiin. Maantielain uudistukseen kytkeytyen uudet maakunnat saavat entistä enemmän vastuuta alueellisena liikenneviranomaisena.

Kainuun liiton vahvasta suunnittelu- ja asiantuntijaroolista huolimatta Kainuun kehitykseen oleellisesti vaikuttavat päätökset eivät ole omissa käsissämme. Valtakunnan ja EU-tason politiikka ja markkinavoimat ohjaavat kehitystä. **Edunajamisella** ja aluemarkkinoinnilla on kasvava rooli aluekehittämisessä. Itä- ja Pohjois-Suomi on onnistuneesti koontunut voimansa EU:n edunvalvonnassa, jonka ytimenä on yhteinen EU-toimisto Brysselissä. Vuonna 2017 erityisen paljon työtä vaativat EU:n ilmasto- ja energiapolitiikkaan liittyneet linjaukset, joilla on erittäin suora yhteys myös Kainuun metsävarojen käyttöön ja biotalouden kehittämismahdollisuuksiin. Asian hoitamisen teki erityisen vaikeaksi suomalaisten MEP:ien eriyvät näkemykset.

EU-toimistomme on valmistautunut jo seuraavaan edunajamisen haasteen muun muassa teettämällä OECD:llä asiantuntija-arvioinnin pohjoisten harvaan asuttujen alueiden kehittämistä osana Euroopan unionia. Suurinta tuskaa Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnille onkin tuottanut keskushallintomme virkamiesten ”oma-aloitteisuus” alue- ja rakennepolitiikan aseman heikentämisessä Suomen EU-neuvottelutavoitteita valmisteltaessa! Tunnen tähän ongelmatiikan varsin hyvin, sillä edustan maakuntajohtajia TEM:n asettamassa EU4-jaostossa, joka käsittelee Suomen EU-poliittisia linjauksia. Jos olen hyvin optimistinen monissa muissa Kainuun kehittämisenäkymissä, tämä lohko on ikävä poikkeus.

Marraskuussa 2017 valmistui **Kainuun maakuntakuvatutkimus** (toteuttajana Taloustutkimus Oy), joka kartoitti suomalaisten käsitykset (mielikuvat) Kainuusta alueena. Kun vastaajat edustivat Suomen väestöä satunnaisotantana, voitiin tehdä luotettavia johtopäätöksiä maakuntakuvamme vahvuuksista ja heikkouksista eri väestö- ja ikäryhmissä sekä eri alueilla. Tulokset antoivat vahvan tiedollisen pohjan ja myös rohkaisivat meitä kokoamaan yhteistyötä maakuntakuvan kirkastamiseksi. Myönteinen julkisuus ja imago ovat monella tapaa oleellisessa roolissa alueen vetovoiman kannalta. Asia on myös konkretisoitunut RekryKainuu -hankkeen käynnistyttyä kesällä 2017. Liiton ja Kainuun Edun yhteishankkeessa haetaan uusia keinoja raivata esteitä Kainuuseen työhön muuttamisen tieltä. Vetovoimaa tarvitsemme lisää saadaksemme tänne lisää paitsi osaavaa työvoimaa, myös perheitä, opiskelijoita, matkailijoita, yrityksiä ja uusia investointeja. Tähän haasteeseen vastataksemme Kainuun vetovoiman täytyy ulottua myös lähialueille yli rajan. Uskomme, että tieto- ja viestintätekniiikan mahdollisuuksia hyödyntäen vetovoimaisen kuvan vahvistaminen ei ole edes rahakysymys, vaan yhteistyön kysymys.

Kainuun uusi matkailustrategia oli maakuntaohjelman rinnalla valmistelussa ja ehti maakuntahallituksen ensimmäiseen käsittelyyn. Matkailu on elinkeinoalana aluekehityksen kannalta erityinen: sillä on alue- ja kuntatalousvaikutusten ja työllisyyden lisäksi erittäin vahva yhteys alueen saavutettavuuteen, alueen imagoon ja vetovoimaan sekä paikallisten asukkaiden palvelutasoon. Toisaalta matkailun kehittyminen tukee alueen parempaa saavutettavuutta ja alueen palvelutarjonnan kehitystä ml elävät kaupunkikeskustat. Kainuussa edellä mainittuja keskinäisriippuvuuksia ei ole riittävästi hyödynnetty. Lapin matkailun mahtava buumi 2017 aikana on avaamassa silmiämme yhteiseen tekemiseen Kainuun sisällä ja Kainuusta ulospäin. Jatkossa Kainuun liiton roolin tulee korostua matkailun kansainvälistymisen mahdollistajana ja keskinäisriippuvuuksiin liittyvien hankkeiden edistäjänä.

Kainuussa alueena vuosi 2017 oli talouskasvun ja kehityksen vuosi. Työllisyys- ja talouskehityksen mittauksissa Kainuu jopa saavutti kärkisijoja maakuntien vertailuissa! Työllisyys on parantunut jo kahden vuoden ajan nopeammin kuin muualla Suomessa. Vaikka aluetuote asukasta kohden on Kainuussa edelleen maakunnista alhaisimpia, kasvuvauhti on ollut maan nopeinta. Hyvä näin. Tältä pohjalta on entistä parempi lähteä kohti tulevaa. Muistetaan kuitenkin, että näiden saavutusten takana on monia yksittäisiä tekijöitä, jotka eivät ole jatkuvia. Työpaikkojen lisääntymisen ja talouskasvun takaamiseksi tarvitaan jatkuvia ponnistuksia, joiden tuloksena syntyy uusia investointeja Kainuuseen.

Tulevassa blogissani jatkan Kainuun ja Kainuun liiton vuoden 2018 näkymien tarkastelua. Edellä kerrotun pohjalta uskallan toivottaa maakunnallemme, yhteistyökumppaneillemme ja Kainuun liitolle menestyksellistä vuotta 2018!

Pentti Malinen